

ทักษิณมิกส์ : นโยบายเศรษฐกิจภายใต้การนำ ของพรรคไทยรักไทย*

ผาสุก พงษ์ไพจิตร, Ph.D.**

คำว่าทักษิณมิกส์มาจากไหน ?

เนื่องจากนโยบายเศรษฐกิจของพรรคไทยรักไทยมีลักษณะที่ฉีกแนวออกไปจากรัฐบาลก่อนหน้าหลายประการ จึงมีนักเขียนในหน้าหนังสือพิมพ์เรียกว่าทักษิณมิกส์ เหมือนกับที่มีการพูดถึงรีแกนโนมิกส์ ให้หมายถึงเฉพาะนโยบายเศรษฐกิจสมัยประธานาธิบดีรีแกนที่แตกต่างไปจากรัฐบาลก่อนหน้า คำว่าทักษิณมิกส์เริ่มใช้มาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และมาแพร่หลายมากขึ้นเมื่อประธานาธิบดีอาโรโยของฟิลิปปินส์ใช้คำนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ อันที่จริงองค์ประกอบของทักษิณมิกส์นั้นอาจจะใหม่

สำหรับในประเทศไทยเท่านั้น แต่นโยบายเหล่านี้หลาย ๆ นโยบายใช้ในประเทศอื่น ๆ มาแล้วทั้งสิ้น มองในแง่ความใหม่ก็คือความริเริ่มของพรรคไทยรักไทยที่แสวงหามาตรการและนโยบายเศรษฐกิจที่หลากหลายนำมาปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำหลังวิกฤติเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ ประเด็นที่ดีเป็นนวัตกรรมสำหรับเศรษฐกิจไทยสองประเด็นคือ การใช้นโยบายกึ่งการคลังที่เรียกว่า quasi-fiscal policies และการบริหารเศรษฐกิจไทยเหมือนการบริหารธุรกิจ ดังที่นายกฯทักษิณเคยกล่าวไว้ว่า “บริษัทก็คือประเทศ ประเทศก็คือบริษัท คล้ายกันครับ บริหารเหมือนกัน....” (ชุมพร, ๒๕๔๕, หน้า ๑๐๕)

* ปาฐกถาในการประชุมสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ “การบูรณาการความรู้และการจัดการ
มหาวิทยาลัยบูรพา” เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖ ณ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี

** ศาสตราจารย์ ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุดมการณ์และปรัชญาการบริหาร

นายกฯ ทักษิณ และ รมต.คลัง (ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์) แจกแจงแนวคิดเกี่ยวกับทิศทางของเศรษฐกิจไทยในปาฐกถาหลายครั้งในปี ๒๕๔๔ เสนออุดมมุ่งหมายต้องการเคลื่อนเศรษฐกิจไทยออกจากโมเดลเอเซียตะวันออก ที่เน้นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเป็นเกณฑ์ และโดยการอาศัยเงินลงทุนทางตรงจากต่างประเทศเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจ แต่ทักษิณมีมโนทัศน์เน้นไปที่การกระตุ้นตลาดภายใน และส่งเสริมเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กลงกลาง เพื่อจะได้มีการใช้ทักษะของคนท้องถิ่น และทุนภายในที่มีอยู่ รวมทั้งทรัพยากรอื่น ๆ (รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติ) อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศไทยขยับขึ้นไปบนสายโซ่มูลค่าการผลิต และบรรลุเป้าประสงค์ เพิ่มความมั่งคั่งให้กับประเทศในระดับเดียวกับของประเทศอุตสาหกรรมพัฒนาแล้วหรือโลกที่หนึ่ง^{*}

แนวทางของทักษิณมีมโนทัศน์สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกชาตินิยมทางเศรษฐกิจในบรรดานักธุรกิจไทย ซึ่งถูกผลสะท้อนของวิกฤติเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ และกำลังรู้สึกว่าการถูกบริษัทต่างชาติคุกคามที่จะเข้าซื้อหรือ

ควบรวมบริษัทของเอกชนไทยที่มีปัญหา ท่านนายกฯ เองในการปราศรัยหลายครั้งในปี ๒๕๔๔ มีเนื้อหาบ่งบอกแนวคิดชาตินิยม และต้องการดำเนินนโยบายเป็นอิสระจากการควบคุมของ IMF และปัจจัยภายนอกค่อนข้างชัดเจน

ในทางปฏิบัติรัฐบาลไทยรักไทยกลับให้ความสำคัญระดับต้น ๆ กับ (๑) ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (อีโคโนมิกส์โกรธ) (๒) การค้าเสรี (๓) การประคับประคองทุนนิยมไทยหรือทุนท้องถิ่น และ (๔) การดำเนินนโยบายแนวประชานิยมที่ทำให้ประชาชนจำนวนมากได้รับประโยชน์จากความเจริญทางเศรษฐกิจ

การให้ความสำคัญกับความเจริญทางเศรษฐกิจไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่จุดนี้ทวีความสำคัญขึ้นมาหลังจากที่อัตราการขยายตัวของ GDP ลดลงถึง ๑๐.๘ % ในปี ๒๕๔๑ นอกจากนั้นแล้ว ท่านนายกฯ และคุณสมคิดมุ่งหวังให้ไทยเป็นทีหนึ่งในประเทศโลกที่หนึ่ง โดยคุณสมคิดกล่าวว่า ปี ๒๕๔๑ จะเป็นปีทองที่ไทยจะก้าวเป็นส่วนหนึ่งของโลกที่หนึ่งเหมือนสิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน^๒ ความนิยมนายกฯ และพรรคไทยรักไทยพุ่งขึ้นพร้อม ๆ กับอัตราการขยายตัวของ GDP ดังนั้น การเพิ่มอัตราความ

* 'Thailand Looks to a global strategy', Nation, 24 August 2001. อ้างถึงบางส่วนของปาฐกถาของทักษิณ ชินวัตร ที่ Institute of South East Asian Studies ที่สิงคโปร์ ; 'Thaksin Sees a New Asian Silk Road', Nation, 10 May 2001. อ้างถึงบางส่วนของปาฐกถาของทักษิณ ชินวัตร ให้กับ Fortune Global Forum ที่ฮ่องกง.

^๒ 'TRT will "lead the way"', Nation 27 December 2003 ในการแถลงปาฐกถาครั้งแรกเมื่อ ๒๕๔๔ ทักษิณ ชินวัตร กล่าวไว้แล้วถึงการให้ไทยเป็นสมาชิกของ OECD เมื่อเขาเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งที่ ๒ (ปรากฏ ที่สิ่งพิมพ์สุดสัปดาห์ ๑๑๒๒).

เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจึงเป็นหัวใจของการดำรงอยู่ในอำนาจพรรคไทยรักไทยอย่างมีนัยสำคัญ^๖

อุดมการณ์การค้าเสรี เรื่องนี้ก็ไม่ใช่ว่าเรื่องใหม่อีก เพราะว่าเชื่อมต่อกับนโยบายเปิดเสรี ตามแนวทางอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่หรือฉันทามติวอชิงตันที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยนายกฯ อานันท์ ปันยารชุน เมื่อต้นทศวรรษ ๑๙๙๐ อย่างไรก็ดีตาม พรรคไทยรักไทยจะต้องชูอุดมการณ์นี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ก็ไม่ได้หันเหไปจากอุดมการณ์การค้าเสรี เพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับประเทศคู่ค้าสำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกาซึ่งสนับสนุนการค้าเสรีเต็มที่

การอุ้มชูทุนท้องถิ่น เปรียบเทียบกับสมัยรัฐบาลนายกฯ ชวน และก่อนหน้า เรื่องนี้ค่อนข้างใหม่และได้พุ่งขึ้นเป็นนโยบายอันดับต้น ๆ ของพรรคไทยรักไทย เพราะผลสะท้อนของวิกฤติเศรษฐกิจ พ.ศ. ๒๕๔๐ นอกจากนั้นยังมีอีกเหตุผลหนึ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของนายทุนไทยจากช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟูมาจนถึงเศรษฐกิจตกต่ำที่สำคัญสามประการ คือ

ประการที่หนึ่ง ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของไทย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นการส่งออกสำคัญ ๆ นั้น ขณะนี้อยู่ในมือ

ของบรรษัทข้ามชาติแทบทั้งสิ้น จุดพลิกผันตรงนี้เริ่มมาตั้งแต่เมื่อมีการขยับขยายเคลื่อนย้ายการลงทุนจากญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงมาสู่ไทย ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ ๒๕๓๐ เป็นต้นมา และบรรษัทข้ามชาติยิ่งเข้ามามีบทบาทในการผลิตสินค้าส่งออกมากขึ้นไปอีก เมื่อบริษัทเอกชนของไทยล้วนประสบปัญหาล้มละลายช่วงวิกฤติเศรษฐกิจจนเกิดระลอกใหม่ของเงินลงทุนจากต่างประเทศเข้ามาซื้อกิจการเหล่านี้ไป นอกจากภาคอุตสาหกรรมจะไปตกอยู่ในมือของต่างชาติแล้ว ภาคธุรกิจการค้าปลีก ธนาคาร การเงิน การประกันภัยก็ตกอยู่ในสภาพเช่นเดียวกัน

ประการที่สอง หลังวิกฤติเศรษฐกิจธนาคารพาณิชย์ของไทยตกที่นั่งลำบากเนื่องจากปัญหานี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPLs) ธนาคารพาณิชย์ซึ่งเคยเป็นกลไกสำคัญในกระบวนการสะสมทุนของธุรกิจไทย (เป็นแหล่งสินเชื่อที่สำคัญ) มากกว่าสี่ทศวรรษนับจากสงครามโลกครั้งที่สองถึงคราวจะต้องยุติบทบาทนั้นลง และยังมีมองไม่เห็นหนทางที่จะหวนสู่บทบาทในอดีตในระยะเวลาอันใกล้^๗

ประการที่สาม ธุรกิจท้องถิ่นที่มีพลวัตที่สุดคือ สาขาเศรษฐกิจที่เพิ่งคลาคลายในเป็นหลัก ได้แก่ สาขาบริการ ธุรกิจบันเทิง

^๖ GDP ของไทยต้องโตในอัตราอย่างน้อยร้อยละ ๖ ต่อปี เพื่อจำกัดอัตราการว่างงานให้อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ จะได้ไม่ใช่ว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนสำคัญ

^๗ ระหว่างปี ๒๕๓๕ และปี ๒๕๔๖ มูลค่าของเงินเชื่อธนาคารที่ธนาคารเอกชนไทยได้กับรัฐบาลหรือให้ต่างประเทศเพิ่มขึ้นจาก ๒๑๖ ล้านบาท เป็น ๑,๑๑๖ ล้านบาท (เพิ่ม ๕ เท่า) คิดเป็นร้อยละ ๔ และ ๑๙ ของสินเชื่อในระบบทั้งหมด (ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย) หนังสือในระบบเศรษฐกิจทั้งหมด ๓ ฉบับปี ๒๕๔๖ คิดเป็นร้อยละ ๓๐ แล้วแล้วแต่จากการจะเป็นเพียงร้อยละ ๑๖

เศรษฐกิจซึ่งเอียงไปข้างคนรวยมาก ๆ มีจุดอ่อนคือ ไม่ได้ใช้ประโยชน์จากศักยภาพของคนและสินทรัพย์ที่มีอยู่ทั้งหมด เพราะว่าส่วนมากยังไม่ถูกนำมาใช้หรือถูกบดบังเอาไว้ หากระดมทรัพยากรเหล่านี้ออกมาใช้ในระบบตลาดได้ เศรษฐกิจจะยิ่งเจริญเติบโตในอัตราสูงขึ้น ดังนั้น โครงการประชานิยม โครงการเอื้ออาทรต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามสร้างผู้ประกอบการ เท่ากับว่ายิ่งปืนที่เดียวได้นกสามตัว คือ ได้ทั้งความนิยม อีกทั้งขายของของเศรษฐกิจทุนนิยมระบบตลาดออกไปให้กว้างขวางขึ้น และในท้ายที่สุด รัฐบาลจะหวนกลับมาเก็บภาษีได้เพิ่มมากขึ้น

ประเทศคือบริษัท นายกรัฐมนตรีคือซีอีโอ

ทีมเศรษฐกิจของรัฐบาลทักษิณมุ่งหมายเร่งรัดให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตเร็ว เพื่อให้บรรลุสถานภาพ “ประเทศโลกที่หนึ่ง” มาตราการและวิธีการที่ใช้ไม่ได้มาจากเครื่องมือทางเศรษฐกิจแบบเดิม ๆ แต่มาจากมิติมุมมองของการบริหารจัดการตามแนวทางของ business school หรือการบริหารธุรกิจ ณ ศูนย์กลางของทีมเศรษฐกิจ อันประกอบด้วย นายกษ ทกฤษณ์ ชินวัตร พันธศักดิ์ วิญญรัตน์ และ

สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ล้วนแต่มีภูมิหลังทางเศรษฐกิจ

เมื่อเถลิงอำนาจได้แล้ว ทักษิณเสนอตัวเองเป็น “นายกฯ ซีอีโอ” โดยมีความเห็นว่าการบริหารธุรกิจนั้นมีประสิทธิภาพกว่าระบบราชการแบบเดิม ๆ ทักษิณมักเลืกเซอร์คัละรัฐมนตรีเกี่ยวกับทฤษฎีการบริหารล่าสุดเสมอๆ นอกจากนั้นยังดำเนินโครงการผู้ว่าฯ ซีอีโอ และทูตซีอีโอ หมายความว่าต้องการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและทูตไทยในต่างแดนดำเนินบทบาทส่งเสริมเกื้อหนุนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยเป็นบทบาทหลัก และมองทุกอย่างเป็นการกำไรและขาดทุน ถ้าโครงการอะไรให้กำไรเป็นตัวเงินนับว่าใช้ได้ วิธีคิดแบบนี้แตกต่างจากการคิดแบบนักเศรษฐศาสตร์ที่ต้องมองภาพรวมของผลกระทบของนโยบายโครงการต่าง ๆ ที่มีต่อทุกส่วนเสี้ยวของระบบเศรษฐกิจและต้องคำนึงถึงทางเลือกของนโยบาย หรือทางเลือกของการใช้เงินใช้ทรัพยากรที่จะให้ประโยชน์สูงสุดกับสังคมในระยะยาวด้วย (opportunity cost หรือค่าเสียโอกาส) ตัวอย่างเช่น การตัดสินใจให้ซื้อทีมฟุตบอลลิเวอร์พูลในนามรัฐบาลไทย ด้วยเงิน ๔,๖๐๐ ล้านบาท^๖ นับว่าเป็นการตัดสินใจแบบนักธุรกิจ คือ มองว่าเป็นการลงทุนที่คุ้ม

^๖ นายกษ ทกฤษณ์ ให้สัมภาษณ์ว่า “องค์การโกลบอล เป็นชาวต่างชาติไปซื้อหุ้นและถือหุ้นในองค์กร นายทักษิณได้” และรายงานในหนังสือพิมพ์ว่า “ส่วนเงินซื้อหุ้นคือเงินที่นายทักษิณได้ไปใช้ซื้อหุ้น” นายกรัฐมนตรีกล่าวว่า “องค์การโกลบอล” จะใช้เงินของตัวเองซื้อหุ้น ไม่ใช่เงินของรัฐบาลไทย” (กรุงเทพธุรกิจ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๗)

เพราะคาดหวังจะได้กำไรเป็นเงินค่าตอบแทนจากการลงทุนเป็นสำคัญ เรื่องผลประโยชน์ข้างเคียงที่จะขายสินค้า OTOP หรือเปิดโอกาสให้เยาวชนไทยเป็นนักเตะระดับโลกสำหรับนักธุรกิจแล้วเป็นเรื่องรอง และเป็นการสร้างภาพให้ประชาชนฝันเฟื่องมากกว่า เพราะในความเป็นจริงนั้น ถึงแม้จะซื้อลิเวอร์พูลได้ก็เพียงร้อยละ ๓๐ ไม่ใช่หุ้นใหญ่ ดังนั้นการจะให้ลิเวอร์พูลดำเนินนโยบายอะไรก็ต้องเป็นการเจรจาต่อรองกันอีกหลายรอบ และต้องฟังเสียงผู้ถือหุ้นรายอื่น ๆ ด้วยที่อาจมีเสียงมากกว่า หากมองแบบนักเศรษฐศาสตร์แล้ว (ถึงแม้รัฐบาลอาจจะทำได้ในทางกฎหมายขณะนี้ก็มีนักกฎหมายออกมาตั้งประเด็นแล้วว่าสิ่งที่นายกฯ ทำนั้นทำอาจผิดรัฐธรรมนูญ และ/หรือผิด พ.ร.บ.การพนัน เรื่องการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดู Bangkok Post, The Nation และกรุงเทพธุรกิจ วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๗) อาจได้คำตอบว่าไม่ควรซื้อในนามของประเทศไทย เพราะว่าจำนวนเงิน ๔,๖๐๐ ล้านบาท แม้จะไม่ใช่ว่าเงินงบประมาณ อาจเป็นเงินที่หาจากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ในทางปฏิบัติก็คือเงินของประชาชน ที่รัฐเก็บไปมีลักษณะเสมือนภาษีแบบหนึ่ง (ไม่ใช่ทุกคนจะได้รับรางวัลสลากกินแบ่งและจะได้หุ้นไม่เท่ากับจำนวนเงินที่จ่ายด้วย) และเงินของประชาชนก็คือทรัพยากรที่มีจำกัด จึงมีต้นทุนค่าเสียโอกาส หรือ opportunity cost คือ โอกาสที่จะใช้เงิน ๔,๖๐๐ ล้านบาทนี้ไปทำกิจการอื่นซึ่งอาจ

ให้ประโยชน์กับสังคมมากกว่า เช่น ถ้านำมาสร้างสนามกีฬา สนามเทนนิสให้กับทุกจังหวัดในประเทศไทย เยาวชนไทยทั่วประเทศทั้งหญิงและชาย (สังเกตด้วยว่าเหตุการณ์ส่งเสริมฟุตบอลในระดับเยาวชนมุ่งไปที่เพศชายเป็นหลัก) ก็จะมีโอกาสพัฒนาศักยภาพทางการกีฬาได้ทั่วหน้า และอาจจะยังมีเงินเหลือไปทำกิจการอื่น ๆ อีก หรือหากไม่สร้างสนามกีฬาในประเทศ ก็อาจนำเงินนี้ไปใช้ในกิจการทางเลือกอื่น ๆ ซึ่งอาจมีความเร่งด่วนมากกว่า (เช่น เป็นเงินทุนอุดหนุนการศึกษาของเยาวชนให้กว้างขวางกว่าที่ทำกันอยู่ในปัจจุบัน ฯลฯ)

จากมุมมองของเศรษฐศาสตร์การเมืองก็ต้องตั้งคำถามว่าใครได้ประโยชน์จากการซื้อหงส์แดง ใครเสียประโยชน์ ?

เป็นที่แน่นอนว่า นักลงทุนระดับรายละเอียดหลายร้อยล้านที่จะพุ่งเข้าไปถือหุ้นในบริษัทที่รัฐบาลจะตั้งขึ้นมาจะเป็นผู้ได้ประโยชน์ ผู้เสียประโยชน์คือประชาชนทั่วไปที่ขาดโอกาสที่จะได้ประโยชน์จากการลงทุนในประเทศไทยเพื่อคนไทยนั่นเอง

ผู้วางนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลทักษิณ มองระบบเศรษฐกิจทั้งหมดเสมือนธุรกิจแห่งหนึ่ง และมองหาช่องทางที่จะนำสินทรัพย์ที่ระบบเศรษฐกิจมีอยู่ในที่ต่าง ๆ ออกมาใช้เพื่อสร้าง “กำไรแห่งชาติ” ให้หมดสินทรัพย์เหล่านี้อาจอยู่เฉย ๆ ไม่ถูกนำมาใช้ อาจเป็นเงินหรือสินทรัพย์ที่ระบบเศรษฐกิจสะสมเอาไว้ เป็นเสมือนเงินคงคลังเพื่อเอาไว้

ใช้ช่วงภาวะวิกฤติ ฯลฯ กรอบการคิดเช่นนี้คือกรอบคิดของนักลงทุนประเภท “กล้าเสี่ยงเพื่อทำกำไรสูง” และเป็นนักลงทุนที่ให้ความสำคัญกับ “การตลาด” และเพื่อให้ได้ความมั่นใจจากนักลงทุนท้องถิ่นและต่างประเทศเป็นสำคัญ ผลประโยชน์ของสังคมถูกมองว่าเป็นหนึ่งเดียวกับของนักธุรกิจ ซึ่งในความเป็นจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้นก็ได้

สามขั้นตอนของทักษิณมิกซ์

จากต้นปี ๒๕๔๔ จนถึงปลายปี ๒๕๔๖ นโยบายเศรษฐกิจที่ดำเนินการและที่มีการวางแผน (จากแถลงการณ์) ต่าง ๆ สำหรับอนาคตอย่างน้อยหกปี (อาจแบ่งออกได้เป็นสามขั้นตอน : นโยบายกระตุ้นตลาดภายใน เศรษฐกิจคู่ขนาน และแผนการเพิ่มอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจด้วยโครงการสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ (infrastructure - led growth) บวกการขยายขอบข่ายของเศรษฐกิจทุนนิยม การแบ่งขั้นตอนเช่นนี้ ทำเพื่อความสะดวกแก่การเข้าใจเท่านั้น จริง ๆ แล้วการแบ่งไม่เฉียบขาดชัดเจนนัก ขั้นตอนต่าง ๆ สำแดงจุดเน้นที่เปลี่ยนไปมากกว่าการเปลี่ยนแปลงแนวทางเสียทีเดียว

ขั้นที่หนึ่ง : นโยบายกระตุ้นตลาดภายใน

หลังวิกฤติเศรษฐกิจปี ๒๕๔๐ รัฐบาลไทยยังไม่สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจโดยดำเนินการเพิ่มการบริโภคของเอกชนได้เต็มที่

เพราะขัดแย้งกับข้อตกลงของ IMF ที่ต้องการให้รัฐบาลดำเนินนโยบายตรงกันข้าม คือจำกัดการบริโภคภาคเอกชนด้วยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยและภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ ๗ เป็นร้อยละ ๑๐ และให้ตัดลดงบประมาณขาดดุลให้เหลือเพียงร้อยละ ๑ ของ GDP ในปี ๒๕๔๑ และ ๒๕๔๒ IMF คาดหวังว่าเศรษฐกิจไทยจะเติบโตในปี ๒๕๔๑ และไม่คาดหวังว่าจะหดตัวลงถึงร้อยละ ๑๐.๘ (เพราะเกิดปัญหาเงินทุนไหลออก) ส่งผลให้เกิดการว่างงานในอัตราที่สูงขึ้น ผู้คนตกที่นั่งลำบากและมีนัยทางลบด้านการเมืองอย่างร้ายแรง รัฐบาลไทยพยายามเปลี่ยนนโยบายมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๑ และจากช่วงกลางปีก็สามารถลดอัตราดอกเบี้ยลงได้ พร้อมทั้งจัดทำงบประมาณขาดดุลตามแนวทางเศรษฐกิจแบบเคนส์มากขึ้น เพื่อกระตุ้นระบบเศรษฐกิจ นโยบายส่งเสริมการบริโภคดังกล่าว ประกอบกับภาวการณ์ส่งออกที่กระเตื้องขึ้น พุงระบบเศรษฐกิจทำให้เติบโตได้สูงกว่าร้อยละ ๔ ในปี ๒๕๔๒ และ ๒๕๔๓

เมื่อนายกฯ ทักษิณเข้ารับบริหารประเทศในปี ๒๕๔๔ ได้ดำเนินนโยบายเพิ่มงบประมาณขาดดุล เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจต่อไป แต่นโยบายดังกล่าวมีขีดจำกัด เนื่องจากเพิ่มระดับหนี้สาธารณะซึ่งสูงถึงร้อยละ ๕๗.๖ ของ GDP ในปี ๒๕๔๔ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นต้องลดขนาดของงบประมาณขาดดุล และตั้งเป้าวางแผนให้เกิดงบประมาณสมดุลภายในปี ๒๕๔๘ ขณะเดียวกัน รัฐบาลนายกฯ ทักษิณก็ได้นำเสนอแนวคิดกรมใหม่สองประการ

ในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ประการที่หนึ่ง คือนโยบายสังคมที่มุ่งเพิ่มความสามารถในการบริโภคของครัวเรือน โดยลดค่าใช้จ่ายที่จำเป็น เช่น ในเรื่องสุขภาพ และการชดใช้หนี้ นั่นคือการใช้นโยบาย ๓๐ บาทรักษาทุกโรค และนโยบายปลอดหนี้ให้เกษตรกรสามปี

ประการที่สอง รัฐบาลเริ่มจัดหาเงินทุนเพื่อสนองโครงการต่าง ๆ โดยใช้สินเชื่อจากธนาคารหรือสถาบันการเงินของรัฐ มาตรการดังกล่าวนี้เรียกว่า “มาตรการกึ่งการคลัง (Quasi-fiscal activities)” ในปีแรก (๒๕๔๔) โครงการ ๑ ตำบล ๑ ตำบล ได้เงินทุนจากธนาคารออมสิน ในปีที่สอง (๒๕๔๖) ให้ธนาคารออมสินจัดหาสินเชื่อให้ธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม (SMEs) และการฝึกอบรมอาชีพและทักษะเป็นผู้ประกอบการ สถาบันการเงินภาครัฐอื่น ๆ ถูกดึงเข้ามาจัดหาสินเชื่อให้กับ SMEs และธุรกิจท้องถิ่นภายใต้โครงการ ๑ ตำบล ๑ ผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP (One Tambon One Product) ซึ่งประยุกต์มาจากนโยบายที่ใช้ที่ประเทศญี่ปุ่น ธนาคาร ธกส. ขยายข่ายงานเพิ่มสินเชื่อให้กับธุรกิจชุมชน องค์กรรัฐระดับท้องถิ่น และสหกรณ์ ธนาคารเคหะ และธนาคารออมสินกลายเป็นแหล่งสินเชื่อราคาถูกให้กับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และลูกค้าในโครงการบ้านเอื้ออาทร

ในปีที่สาม (๒๕๔๖) รัฐบาลทักษิณนำเสนอ นโยบายเอื้ออาทรประเภทต่าง ๆ ที่ประสงค์จะเพิ่มคุณภาพชีวิต ลดความตึงเครียดในสังคม และสร้างการจ้างงานด้วย เช่น โครงการประกันชีวิตวันละบาท โครงการให้นักเรียนต่างจังหวัดที่บ้านอยู่ไกลโรงเรียนมัธยมศึกษาทุนการศึกษาเพื่อนักเรียนที่ครอบครัวยากจน สินเชื่อให้ซื้อโทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต และโครงการบ้านราคาถูกเพื่อผู้มีรายได้น้อยในเขตเมือง

โครงการเหล่านี้มีจุดประสงค์ส่งเสริมความสามารถสร้างรายได้และเพิ่มการบริโภค โดยคาดว่าจะการเข้าถึงสินเชื่อจะช่วยพัฒนาให้เป็นผู้ประกอบการและมีงานได้มากขึ้น นั่นคือในระยะสั้นนโยบายต้องการเพิ่มรายได้ และการใช้จ่ายภาคเอกชน และในระยะยาวสร้างพลวัตให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาการส่งออก และการลงทุนจากต่างประเทศเป็นหัวจักรในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจ

การใช้มาตรการกึ่งการคลังมากขึ้น นั่นคือ การให้ธนาคารและสถาบันการเงินภาครัฐเป็นผู้สนองสินเชื่อสำหรับโครงการต่าง ๆ ที่รัฐคิดขึ้นมา แทนที่จะใช้เงินงบประมาณประจำปีเป็นหลักอย่างที่เคยเป็นมา มีเหตุผลสำคัญสามประการ คือ (หนึ่ง) งบประมาณ

“... ผลลัพธ์เป็นทวีคูณได้รับการหนุนเสริมจากทรัพยากรของภาคเอกชนและการประกันความต่อเนื่อง”
“... ความสำเร็จจะไม่ได้อาศัยเป็นรัฐบาลเดียว แต่มาจากทั้งในระบบเศรษฐกิจและสังคม” เมื่อ
“... ความสำเร็จนั้นจะมาจากคนทุกคนไป” I won't show welfare state. PM, Nelson, 2 October 2003

มีขนาดจำกัด หากใช้เกินกว่าจำนวนรายรับจากภาษีที่หาได้ ก็จะต้องสร้างหนี้สาธารณะเป็นภาระกับผู้เสียภาษีในอนาคต การใช้มาตรการฟискаลดคลังหลักเสี่ยงการเพิ่มหนี้สาธารณะทางตรง แม้ว่าในท้ายที่สุดถ้าโครงการล้มเหลว รัฐบาลก็ต้องเอาเงินภาษีมาจ่ายอยู่ดี แต่ถ้าบริหารดีหนี้สาธารณะก็จะไม่มี (สอง) ในสถานการณ์ที่ระบบเศรษฐกิจมีสภาพคล่องสั้นหลวมอยู่ในธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ เพราะปัญหาหนี้เสีย ทำให้ธนาคารต่าง ๆ ไม่ต้องการปล่อยสินเชื่ออย่างที่เคยเป็นมา การใช้มาตรการกึ่งการคลังเป็นทางออกอย่างหนึ่งในการดึงสภาพคล่องสั้นเกินออกมาใช้ (สาม) อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำมาจากสภาพคล่องที่สั้นเกินทำให้ต้นทุนของสินเชื่อต่ำ เป็นแรงจูงใจในการตอบสนองต่อโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างดี

ขั้นที่สอง : นโยบายเศรษฐกิจคู่ขนาน (Dual track)

นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าที่เน้นขยายตลาดภายในประเทศเป็นหลักของรัฐบาลทักษิณในช่วงสองปีแรก ถูกวิจารณ์จากนักการเงินนานาชาติว่า มีลักษณะชาตินิยมและมุ่งสู่ตลาดภายในมากเกินไป นอกจากนั้นในระบบเศรษฐกิจปิด เช่น ประเทศไทยนั้น ผลกระทบของมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจที่เน้นขยายตลาดภายในมีขีดจำกัด เนื่องเพราะการบริโภคที่เพิ่มขึ้น บางส่วนจะไหลออกนอกประเทศในรูปของการเพิ่มสินค้านำเข้า และเงินทุนส่วนหนึ่งจะไหลไป

ลงทุนต่างประเทศในภาวะที่อัตราดอกเบี้ยภายในต่ำกว่าที่ต่างประเทศ มาตรการกระตุ้นตลาดภายในจึงส่งผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราที่ค่อนข้างต่ำ ประเด็นต่อมาแม้รัฐบาลทักษิณจะมุ่งหวังให้เศรษฐกิจไทยอาศัยการส่งออก และการลงทุนจากต่างประเทศลดลง โดยหันมาอาศัยตลาดภายในมากขึ้น แต่ความเป็นจริงก็คือ เศรษฐกิจไทยยังพึ่งพิงภาคต่างประเทศ ซึ่งเห็นได้จากการที่การค้าต่างประเทศคิดเป็นร้อยละ GDP เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๘๕ ใน พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นร้อยละ ๑๒๕ ใน พ.ศ. ๒๕๔๕ นับจาก พ.ศ. ๒๕๔๑ การลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นไม่ช้าลงลง เห็นได้จากว่าในปี ๒๕๔๖ การส่งออกที่กระเตื้องขึ้นมากและเงินรายได้จากการท่องเที่ยวได้ทำให้อัตราการเพิ่มของ GDP พุ่งขึ้น รัฐบาลจึงต้องยอมรับความสำคัญของปัจจัยภายนอกที่มีต่อเศรษฐกิจไทย

จากปี ๒๕๔๔ รัฐบาลเริ่มอธิบายว่านโยบายกระตุ้นตลาดภายในเป็นเพียงส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งคือเศรษฐกิจภาคส่งออกการท่องเที่ยว และการลงทุนจากต่างประเทศ นโยบายกระตุ้นตลาดภายในนั้นกระทำเมื่อภาคเศรษฐกิจต่างประเทศซบเซา และจะหยุดเมื่อภาคต่างประเทศกลับดีเหมือนเดิม พร้อมกันนั้นรัฐบาลทักษิณยังได้ชักชวนรัฐบาลของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคดำเนินนโยบายเศรษฐกิจคู่ขนานในทำนองเดียวกัน เพื่อเพิ่มอุปสงค์ของกันและกัน การส่งออกจะได้พุ่งสูงขึ้นทั้งภูมิภาค และอุตสาหกรรมเศรษฐกิจออกจาก

ภาวะชบเซาไปพร้อม ๆ กัน

นโยบายเศรษฐกิจคู่ขนานจึงเป็นเครื่องแสดงว่ารัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก และเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนต่างประเทศ รัฐบาลก็ได้ยกเลิกแผนการที่จะออกพระราชบัญญัติเพื่อจำกัดบทบาทของนักธุรกิจต่างชาติในอุตสาหกรรมการค้าปลีก โดยนายฯ อธิบายว่าต้องยกเลิก เพราะพระราชบัญญัติอาจส่งสัญญาณผิด ๆ ให้กับนักลงทุนต่างชาติว่าประเทศไทยไม่ต้อนรับ และยังกล่าวถึงความสำคัญของการส่งออกต่อเศรษฐกิจไทย (The Nation, 17 November 2002) แผนการที่จะแก้ไขพระราชบัญญัติ ๑๑ ฉบับ ซึ่งออกมาตามความต้องการของ IMF ก็ถูกเลื่อนไปรมต. กระทรวงการคลังและสำนักงานส่งเสริมการลงทุนดำเนินมาตรการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศอย่างเข้มข้น กระทรวงพาณิชย์เร่งแผนการหาตลาดส่งออกใหม่ ๆ เช่น อินเดีย จีน ตะวันออกกลาง และแอฟริกา รัฐบาลเพิ่มเงินสนับสนุนการท่องเที่ยว กระทรวงการคลังจัดการสัมมนาในบริบทของ APEC พยายามชักนำให้ประเทศสมาชิกดำเนินนโยบายเศรษฐกิจคู่ขนาน เดือนธันวาคม ๒๕๔๖ รัฐบาลกระตุ้นให้สำนักงานส่งเสริมการลงทุนพยายามเพิ่มเงินลงทุนจากต่างประเทศในอุตสาหกรรมเป้าหมาย ๕ อุตสาหกรรม (คือ รถยนต์และชิ้นส่วนอาหาร แพ้ชั้น การท่องเที่ยว และโลจิสติกส์ ีไอซ์)

ขณะเดียวกัน นายฯ ทักษิณ และรมต. อื่น ๆ ร่วมมือกันให้ความมั่นใจกับนักลงทุน โดยเน้นย้ำว่าเศรษฐกิจไทยจะเจริญเติบโตในอัตราร้อยละ ๘ ในปี ๒๕๔๗ และร้อยละ ๑๐ ในปี ๒๕๔๘ ค่าเงินบาทจะถีบตัวสูงขึ้น ตลาดหุ้นจะเฟื่องฟู และราคาของสินทรัพย์ (หุ้น ที่ดิน) จะฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว

นโยบายดังกล่าวประสบความสำเร็จเป็นส่วนใหญ่ กลางปี ๒๕๔๕ การส่งออกเพิ่มขึ้นในอัตราที่น่าพอใจ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากค่าเงินบาทที่ลดลง และอีกส่วนหนึ่งเป็นเพราะจีนมีความต้องการสินค้าไทยสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม นโยบายสร้างความมั่นใจ และนโยบายการตลาดของรัฐบาลก็มีส่วนสำคัญ การท่องเที่ยวขยายตัวช้าลง เพราะผลพวงเรื่องการก่อการร้ายและผลกระทบของโรคซาร์ส แต่อาจยังชบเซามากกว่านี้ ถ้าหากรัฐบาลไม่ได้ทำการส่งเสริมอย่างเข้มข้น

ขั้นที่สาม: แผนการลงทุนสาธารณะ-โลกเพื่อเร่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายระบบเศรษฐกิจทุนนิยม

ขั้นที่สามของทักษิณมีศักดิ์ก่อตัวขึ้นช่วงปลายปี ๒๕๔๖ แม้ว่ารัฐบาลจะได้พยายามกระตุ้นการบริโภคด้วยมาตรการต่าง ๆ มาเป็นเวลากว่า ๒ ปี แต่ระดับการลงทุน (investment) ยังไม่กระเตื้องมากนัก ทั้งนี้เพราะปัญหาหนี้เสียหรือ NPL ในธนาคารพาณิชย์ยังสูงอยู่ มาตรการกระตุ้นตลาดหลักทรัพย์และการ

ระดมทุนโดยการออกพันธบัตรก็ไม่ประสบความสำเร็จมากนัก ขณะเดียวกันเงินไหลเข้าจากต่างประเทศก็อยู่ในภาวะชะงักงัน เพราะส่วนใหญ่ไปลงทุนที่ประเทศจีน รัฐบาล จำต้องรับสภาพว่าการลงทุนใหม่ ๆ มีขีดจำกัดและไม่อาจเกิดขึ้นจากแนวทางเดิม ๆ คือจากสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ หรือจากเงินลงทุนของต่างประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจึงหันไปดำเนินนโยบายกระตุ้นการลงทุนสองประการ

ประการที่หนึ่ง คือ แผนการลงทุนของภาครัฐในโครงการสาธารณูปโภค และโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก ช่วงปลายปี ๒๕๔๖ เป็นต้นมา รัฐบาลได้ประกาศว่าจะลงทุนในโครงการต่าง ๆ ในช่วงหกปีข้างหน้า คิดเป็นมูลค่ามากกว่าหนึ่งล้านล้านบาท ประกอบด้วยโครงการเช่น นครนายกเมืองใหม่ (หนึ่งแสนล้านบาท) การปรับปรุงระบบคมนาคมขนส่งของกรุงเทพฯ และปริมณฑล (สามแสนเก้าหมื่นล้านบาท) ฯลฯ รายละเอียดในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ โครงการสาธารณูปโภคโดยรัฐ

โครงการ	ปีงบประมาณ	มูลค่า (ล้านบาท)
๑. นครนายกเมืองใหม่	๒๕๔๗ - ๒๕๕๕	๑๐๐,๐๐๐
๒. ถนนยกระดับคลองประปา	๒๕๔๘	๒๐,๐๐๐
๒. สะพานข้ามอ่าวไทย	๒๕๔๘ - ๒๕๕๑	๕๖,๐๐๐
๒. Bangkok transport masterplan (รถไฟฟ้า รถไฟใต้ดิน)	๒๕๔๗ - ๒๕๕๖	๓๕๗,๘๐๐
๒. โครงการขยายทางรถไฟความเร็วสูง	๒๕๔๗ - ๒๕๕๖	๔๐๐,๐๐๐
๖. ทางด่วน รวมเหวนรอบนอก และถนนเชื่อมโยง	๒๕๔๗ - ๒๕๕๖	๔๔,๗๒๘
๗. คลองและการขนส่งทางน้ำ (๑๑ โครงการ)	๒๕๔๗ - ๒๕๔๘	๗,๘๕๕
๘. สะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา (๕ แห่ง)	๒๕๔๗ - ๒๕๔๘	๑๑,๐๖๐
๘. มอเตอร์เวย์ (๑๐ โครงการ)	๒๕๔๗ - ๒๕๕๖	๑๑๘,๕๕๓
รวม		๑,๑๕๖,๐๔๐

ที่มา : Nation Breaking News, 20 Nov. 2003;

<http://www.pantip.com>; Bangkok Post, 3 Dec. 2003; Manager Online, 25 Nov. 2003

<http://www.manager.co.th>; ผู้จัดการ, ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

นอกจากนั้นแล้ว รัฐบาลยังมีโครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ อีก เพื่อสร้างศูนย์เศรษฐกิจตามภูมิภาคต่าง ๆ เช่น แผนการลงทุน ๒๘ พันล้านบาท เพื่อสร้างเมืองเชียงใหม่ให้เป็นศูนย์กลางการบิน และแหล่งทางเลือกการลงทุนและการค้าระหว่างประเทศ แผนการลงทุน ๑ แสนล้านบาท เพื่อเนรมิตให้ภูเก็ตเป็นอุทยานวิทยาศาสตร์ (Science park) รัฐบาลต้องการรื้อฟื้นโครงการขุดคอคอดกระที่ภาคใต้เพื่อย่นระยะการเดินทางระหว่างยุโรปและเอเชียตะวันออก โครงการที่นำเสนอประกอบด้วย การสร้างท่าเรือสองแห่ง monorail และถนน ซึ่งมีมูลค่า ๓๕ ล้านเหรียญสหรัฐฯ (Looney, 2003) ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ นายกษ ทกณิณประกาศจะลงทุนในการสร้างท่าเรือ สนามบิน และถนนหนทางโดยไม่จำกัดเงินทุน ทั้งนี้เพื่อให้เมืองไทยเป็นศูนย์กลางการขนส่งและคมนาคมของภูมิภาคแม่น้ำโขง (Bangkok Post, 4 March 2004)

การลงทุนในโครงการสาธารณูปโภคต่าง ๆ เหล่านี้ ในแง่หนึ่งเป็นความจำเป็น เพราะนับจากปี ๒๕๔๐ การลงทุนภาครัฐในด้านนี้ถูกจำกัดลงด้วยภาระการใช้นี้สาธารณะเพื่อแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ และระดับรายได้ของรัฐที่หดตัวลง อีกประการนั้น รัฐบาล

คาดหวังว่าการลงทุนด้านสาธารณูปโภคจะเป็นตัวกระตุ้นภาคเอกชนทั้งในและนอกประเทศให้ขยายการลงทุนต่อไป คำถามใหญ่คือ เงินลงทุนจะมาจากไหน ซึ่งจะได้กล่าวถึงประเด็นนี้ในตอนถัดไป

นโยบายประการที่สอง เน้นไปที่การกระจายระบบเศรษฐกิจทุนนิยมออกไปให้ลงรากลึกยิ่งขึ้นไปอีก ในภาคเศรษฐกิจระดับรากหญ้าของชนบทและเมือง และการดึงเอาเศรษฐกิจนอกกฎหมายเข้ามาสู่ระบบเป็นส่วนหนึ่งของการขยายขอบเขตของเศรษฐกิจทุนนิยมที่ชอบธรรมออกไป โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หรือ OTOP โครงการแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุน^{๑๑} โครงการสินเชื่อให้ SMEs โครงการให้ผู้ว่าฯ ซีอีโอมีบทบาทสำคัญในการเร่งความเจริญเติบโตของจังหวัดต่าง ๆ (ผ่านการลงทุนด้านสาธารณูปโภค และส่งเสริมการท่องเที่ยว) แผนการทำให้คาสิโนเป็นธุรกิจถูกกฎหมาย การทำหอยบนดินแข่งกับหอยใต้ดิน ล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของจุดมุ่งหมาย ขยายขอบข่ายของเศรษฐกิจทุนนิยมออกไปให้กว้างและลึกยิ่งขึ้น การพูดถึงความเป็นไปได้ของโสเภณีถูกกฎหมาย และนโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพล ล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายกลุ่มที่สองนี้

^{๑๑} ขั้วโดยฉบับได้รับแรงบันดาลใจจากหนังสือชื่อ The Mystery of capital เขียนโดยนักเศรษฐศาสตร์ Hernando de Soto โดยตีความขึ้นเรื่องว่าทำไมบางประเทศได้ประสบความสำเร็จในเศรษฐกิจทุนนิยม (เช่น ฮาวเวิร์ด แคลลอส) ได้มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน (property rights) โดยไม่ต้องเสียต้นทุนสูงเกินไป เพื่อที่จะได้ทรัพย์สินดังกล่าวค้าขายกับเงินกู้จากสถาบันการเงินที่เป็นทางการ เช่น ธนาคาร ซึ่งคิดดอกเบี้ยต่ำกว่าสินเชื่อกับธนาคาร

โดยย่อ นโยบายเศรษฐกิจซึ่ง ณ จุดเริ่มต้นเป็นความพยายามจัดระบบเศรษฐกิจออกจากภาวะเศรษฐกิจซบเซาหลังวิกฤติเศรษฐกิจ ๒๕๔๐ ต่อมาเมื่อมีการเป็นชุดนโยบายเศรษฐกิจที่มีมาตรการใหม่ ๆ มีลักษณะเป็นนวัตกรรม และมีเป้าประสงค์ที่ทะเยอทะยาน คือ ต้องการให้ไทยพัฒนาเป็นเศรษฐกิจโลกที่หนึ่งในกลุ่มประเทศ OECD เสียทีเดียว

ณ รากฐานนโยบายของรัฐบาลทักษิณมีความต่อเนื่องกับรัฐบาลอื่น ๆ ก่อนหน้า ในจุดเน้นเรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยปัจจัยภายนอกค่อนข้างสูง สิ่งใหม่ ๆ ที่รัฐบาลทักษิณนำเข้ามาและทำให้แตกต่างจากรัฐบาลชุดอื่น ๆ คือ ผู้บริหารประเทศทั้งคณาภิบาล และคณะรัฐมนตรีส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจขนาดใหญ่ และได้นำวิธีการจัดการแบบธุรกิจเข้ามาใช้ในการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ

การระดมทุนผ่านมาตรการกึ่งการคลัง (quasi - fiscal financing)

ในส่วนสุดท้ายนี้ จะพิจารณาถึงนวัตกรรมด้านนโยบายของรัฐบาลทักษิณที่เรียกว่า “มาตรการกึ่งการคลัง” คือ การระดมทุนเพื่อโครงการที่ภาครัฐคิดขึ้นมาจากการใช้สินเชื่อของธนาคารรัฐ หรือสถาบันการเงินพิเศษภาครัฐ แทนที่จะใช้เงินงบประมาณ หรือการขายพันธบัตรรัฐบาลตามปกติ ซึ่งจะมีรายงานอยู่ในระบบงบประมาณ

ประจำปี มาตรการกึ่งการคลังเช่นที่ว่่านี ใช้กันอยู่ในประเทศอื่น ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัดของการขยายงบประมาณการใช้จ่ายภาครัฐที่เกิดจากปัญหาหนี้สาธารณะ และขีดจำกัดของการไม่อาจเพิ่มรายได้จากภาษีในระดับที่ต้องการ ญี่ปุ่นใช้มาตรการกึ่งการคลังอย่างกว้างขวางตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

การใช้มาตรการกึ่งการคลังมีข้อดีหลายประการ (หนึ่ง) เปิดโอกาสให้รัฐบาลมีความยืดหยุ่นในการใช้นโยบายการคลังในภาวะที่รายได้จากภาษีหดตัว หรือมีขีดจำกัดด้านงบประมาณเกิดจากภาวะหนี้สาธารณะ (สอง) เป็นวิธีการนำเอาสภาพคล่อง (เงินสด) ที่กองอยู่ในระบบธนาคารเอกชนบางส่วนออกมาใช้ในระบบเศรษฐกิจ ทำให้มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น (สาม) สามารถกำหนดให้กระทบกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการได้โดยตรง เช่น กลุ่ม SMEs กลุ่มอสังหาริมทรัพย์ กลุ่มคนจน ฯลฯ และ (สี่) ปัญหาการรั่วไหล เพราะการคอร์รัปชันจะน้อยกว่าการใช้งบประมาณตามปกติ กระทรวงการคลังประมาณการว่าการรั่วไหลจากการใช้มาตรการกึ่งการคลังมีน้อยกว่าร้อยละ ๑ เทียบกับการรั่วไหลในกรณีการใช้งบประมาณร้อยละ ๑๕-๒๐ (สมชัย สังข์พงษ์, ๒๕๔๗ ; ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์, ๒๕๕๗)

แต่วิธีการใหม่นี้มีจุดอ่อนที่สำคัญ คือ ปัญหาความเสี่ยง ในกรณีที่สถาบันการเงินภาครัฐถูกขอให้ปล่อยสินเชื่อให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งรัฐบาลต้องการให้เกื้อหนุน

ถ้าสถาบันเหล่านี้ประสบปัญหาการเงินในอนาคต รัฐบาลต้องรับภาระทั้งหมด โดยใช้เงินภาษีจากประชาชน ปัญหาความเสี่ยงอาจเกิดจาก (หนึ่ง) สินเชื่อถูกจัดสรรให้กลุ่มคนหรือบุคคลที่มีความเสี่ยงสูง (สอง) อาจมีการปล่อยสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าทุนของเงิน (สาม) อาจมีการปล่อยสินเชื่อโดยขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ที่คุ้มกับวงเงินที่ให้เงินกู้

ในกรณีการปล่อยสินเชื่อเพื่อโครงการสาธารณูปโภค ซึ่งหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้บริหารจัดการโครงการโดยรัฐบาลค้ำประกัน มีประเด็นว่าโครงการดังกล่าวจะส่งผลดีกับระบบเศรษฐกิจหรือไม่ กล่าวคือ เป็นโครงการที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ หรือเกิดขึ้นเพราะ “คุณงาม”

ปัญหาความเสี่ยงและความมีประสิทธิภาพของโครงการที่กล่าวมาข้างต้นนี้ จริง ๆ แล้วก็โยงกับเรื่องการค้ากับควบคุมและบริหารสินเชื่อว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่นั่นเอง

ความเสี่ยงที่สำคัญที่สุด คือ นโยบายสินเชื่อที่หละหลวม และขาดการควบคุมที่ดีพอด้วยเหตุผลทางการเมือง ในเมื่อรัฐบาลเป็นผู้แต่งตั้งตำแหน่งสูงสุดของผู้บริหารธนาคารและสถาบันการเงินภาครัฐ และในเมื่อรัฐบาลก็เป็นผู้ริเริ่มโครงการต่าง ๆ ที่จะให้สถาบันการเงินภาครัฐเป็นผู้สนองรับนโยบาย อาจเป็นไปได้ว่าผู้บริหารเหล่านี้สนองรับนโยบายโดยขาดความระมัดระวังเพียงพอ หรือถูกบังคับให้ทำด้วยเหตุผลทางการเมือง ดังนั้นปัญหาการทำให้พรรคพวกประเภทที่เรียกว่า

cronyism อาจเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ และส่งผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจในระยะยาว

เนื่องจากผลเสียของมาตรการกึ่งการคลังจะตกเป็นภาระของรัฐบาล ในรูปของภาระหนี้สาธารณะในท้ายที่สุด จึงมีเหตุผลสมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะพิจารณาระดมทุนภายใต้มาตรการกึ่งการคลัง เป็นส่วนหนึ่งของการใช้จ่ายภาครัฐ และคิดถึงการใช้เงินดังกล่าวเป็นรูปแบบหนึ่งของหนี้สาธารณะ หากใช้แนวคิดนี้การระดมทุนดังกล่าวจึงควรได้รับการรายงานเสมือนงบประมาณประจำปี ตัวอย่างเช่นในกรณีของญี่ปุ่น กระบวนการบริหารจัดการมาตรการกึ่งการคลังค่อนข้างมีความชัดเจน โปร่งใส รัฐบาลญี่ปุ่นลงทุนโดยใช้มาตรการกึ่งการคลังในโครงการสาธารณูปโภคและการลงทุนภาครัฐเป็นมูลค่ามหาศาลทุกปี ในบางปีมากกว่ามูลค่าของงบประมาณประจำปี แต่ที่ญี่ปุ่นเรียกว่า Fiscal Investment and Loan Program (FILP) โครงการเหล่านี้จะรวบรวมนำเสนอให้ National Diet พิจารณาพร้อม ๆ กับรายงานงบประมาณประจำปี (Kiyosaki, 1984, ch. 11 ; Takatoshi, 1994, p. 111, 146, 163-5)

FILP เมื่อเริ่มใช้ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง มักเป็นภาระการระดมทุนเพื่อโครงการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมเงินทุนที่ได้มาจากระบบฝากเงินกับไปรษณีย์ (postal saving systems) กระทั่งการคลังเป็นผู้ดูแลเงินเหล่านี้ แล้วแจกจ่ายออกไปในรูปของสินเชื่อ (ในอัตราดอกเบี้ยที่รัฐอุดหนุนจึง

มักต่ำกว่าราคาในตลาดเงินปกติ) ให้กับหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ หรือวิสาหกิจของรัฐ ซึ่งใช้เงินทุนดังกล่าวลงทุนในอุตสาหกรรมในโครงการสาธารณูปโภคหรือโครงการที่อยู่อาศัยเพื่อประชาชน ต่อมางบประมาณภายใต้ FILP ได้รับความสนใจจากนักการเมือง ซึ่งอาจแข่งขันกันเข้ามาดึงเงินดังกล่าวสู่โครงการเพื่อเขตเลือกตั้งของตนเอง หรือการทำโครงการที่พวกเขาช่วยกันคิดขึ้นมากับนักธุรกิจหรือนักการเมืองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการหาเสียง ท้ายที่สุดก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเกิดโครงการที่ไร้ประสิทธิภาพ แต่ให้ผลบวกทางการเมือง งบประมาณเศรษฐกิจญี่ปุ่นเจริญเติบโตในอัตราสูง โครงการที่ด้อยประสิทธิภาพก็ไม่เกิดขึ้นให้เป็นปัญหาใหญ่ แต่เมื่อเศรษฐกิจญี่ปุ่นประสบภาวะอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจชะลอตัวลงในช่วงทศวรรษ ๑๙๙๐ เป็นต้นมา ปัญหาเริ่มก่อตัวอย่างรวดเร็ว หน่วยงานภาครัฐเริ่มสะสมหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้อย่างรวดเร็วจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอุปสรรคที่ถ่วงระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในทศวรรษ ๒๐๐๐ การปฏิรูประบบ FILP กำลังเป็นประเด็นสำคัญขึ้น*

ในประเทศไทย ณ จุดนี้ (พ.ศ. ๒๕๕๗) มูลค่าของโครงการภายใต้มาตรการกึ่งการคลังยังต่ำอยู่ และความเสี่ยงด้านการคลังยังมีความ

สำคัญไม่มากนัก แต่เริ่มมีประเด็นว่า ขนาดของมาตรการกึ่งการคลังยังไม่โปร่งใส และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องก็กำลังแสวงหาวิธีประมาณการ และจับตาผลกระทบ IMF ประมาณการว่ามูลค่าสินเชื่อ ซึ่งสถาบันการเงินภาครัฐให้กับโครงการภาครัฐต่าง ๆ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๔/๕๕ คิดเป็นร้อยละ ๑.๘ ของ GDP ขณะที่มูลค่าที่วางแผนสำหรับครั้งแรกของปี ๒๕๕๕ คิดเป็นเงิน ๑.๘ พันล้านบาท หรือร้อยละ ๓.๓ ของ GDP ขณะที่มูลค่าที่วางแผนสำหรับครั้งแรกของปี ๒๕๕๖ คิดเป็น ๑.๕ พันล้านบาท หรือร้อยละ ๒.๗ ของ GDP ทั้งปี (ดูรายละเอียดในตารางที่ ๒) ดังนั้น มาตรการกึ่งการคลังมีมูลค่าประมาณร้อยละ ๑๐ ของงบประมาณประจำปี ๒๕๕๕ และเท่ากับร้อยละ ๑๗ ของงบประมาณประจำปี ๒๕๕๖ กระทรวงการคลังรายงานว่าสถาบันการเงินภาครัฐที่ให้สินเชื่อในโครงการของรัฐบาลยังไม่มีปัญหาหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ในอัตราสูง และยังคงทำกำไรในอัตราที่น่าพอใจ และสรุปว่ามาตรการกึ่งการคลังยังไม่เป็นภาระกับงบประมาณประจำปี

อย่างไรก็ตาม ที่กล่าวมาข้างต้นคือสถานการณ์ ณ ต้นปี ๒๕๕๖ แต่รัฐบาลมีแผนการที่จะขยายเพดานสำหรับอนาคต รัฐบาลทักษิณยังคงขยายโครงการเอื้ออาทร

* ให้อ่านเพิ่มเติม Tetsushi Kajimoto, 'New expressways to cost taxpayers 2.4 trillion yen',

ใน <http://www.japantimes.co.jp/cgi-bin/getarticle.P157nm20031226a3.htm>; และ Sir Hugh Coriuzzi, 'Is the Japanese economy in terminal decline' ใน http://www.genron.net/en/debate/contents/003_119.html

ประชาชนอยู่ต่อไป^๓ ขณะที่โครงการลงทุน เพราะภาระหนี้สาธารณะที่ยังมีอยู่สูง และ
ด้านสาธารณสุขโรคและโครงการขนาดใหญ่ ขีดจำกัดในการลดค่าใช้จ่ายประจำปีในงบประมาณ
อื่น ๆ จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก เนื่องจาก ประจำปี

ตารางที่ ๒ มูลค่าสินเชื่อในมาตรการกึ่งการคลัง ๒๕๕๕, ๒๕๕๖ (ล้านบาท)

๑. สินเชื่อเพื่อ SMEs		
- ธนาคารแห่งประเทศไทย	๕๓,๐๕๘.๒	๕๘,๐๑๒.๐
- ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดย่อมแห่งประเทศไทย	๔,๑๓๐.๐	๒๖,๕๘๖.๕
- บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย (IFCT)	๑๕,๔๑๐.๐	๕,๕๕๒.๖
- ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า	๑๕,๐๓๘.๖	๘,๖๐๑.๕
- ธนาคารออมสิน	๓,๒๘๓.๒	๓,๓๗๕.๔
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)	๒,๑๔๔.๕	๑,๔๕๘.๐
- บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรม ขนาดย่อม (บยส.)	๘,๕๓๕.๐	๖,๐๕๓.๗
	๔,๑๑๖.๐	๑,๕๓๕.๕
	๒๖,๗๔๘.๓	๐.๐
๒. โครงการเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย		
- ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ธอส.)	๑๐,๒๕๔.๗	๑,๘๖๑.๓
๓. ธนาคารประชาชน		
- ธนาคารออมสิน	๘๐,๐๐๐.๐	๐.๐
๔. กองทุนหมู่บ้าน		
- ธนาคารออมสิน	๘,๓๑๕.๐	๖,๗๒๕.๐

^๓ โครงการ ๓๐ บาทรักษาทุกโรค ยังคงต้องการเงินเพิ่ม นอกจากนั้น รัฐบาลยังประกาศที่จะขยายโครงการ
OTOP โครงการ “เชื้ออาหาร” และอาจมีโครงการอื่น ๆ ตามมาอีก

๕. วิทยาศาสตร์สุขภาพ		
- ธนาคาร ธกส.	๑,๒๐๘.๗	๘๖.๕
๖. กองทุนร่วมลงทุน		
- ธนาคารออมสิน และ IFCT	๘.๗	๘๖.๕
- ธนาคารออมสิน และ IFCT	๑,๒๐๐.๐	๐.๐
- ธนาคารกรุงไทย	๐.๐	๕๗,๗๐๔.๐
๗. บ้านเอื้ออาทร ๑, ๒ และ ๓		
- ธนาคารออมสิน และ ธอส.	๐.๐	๓๐,๐๐๐.๐
๘. กองทุนรวมวายุภักดิ์ ๑		
รวม		
	๑๘๓,๖๖๘.๕	๑๕๔,๓๘๘.๘

ที่มา : การประมาณการเบื้องต้นโดยกระทรวงการคลัง ณ เดือนธันวาคม ๒๕๔๖

จากตารางที่ ๒ สัดส่วนการลงทุนภาครัฐได้ลดลงจากร้อยละ ๔๐ ของงบประมาณประจำปีทั้งหมดในปี ๒๕๔๐ เป็นร้อยละ ๒๐ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ (เพราะส่วนใหญ่คือค่าจ้างเงินเดือนของข้าราชการ) แม้ว่ากระทรวงการคลังจะสามารถเพิ่มรายรับจากภาษีได้ถึงร้อยละ ๑๓.๗ (๑๑๘.๑ พันล้านบาท) (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, ๒๕๔๗, หน้า ๒๒) ในปี ๒๕๔๖ เนื่องจากการใช้มาตรการเชิงรุกและเศรษฐกิจฟื้นตัว แต่คราบน้ำมันที่โครงสร้างของภาษียังคงเดิม การเพิ่มรายรับจากภาษีด้วยวิธีการจัดเก็บที่มีประสิทธิภาพขึ้นก็จะถึงจุดอิ่มตัว เหมือนกับรัฐบาลอื่น ๆ ก่อนหน้า รัฐบาลปัจจุบันพูดถึงการเก็บภาษีใหม่ ๆ เช่น

ภาษีทรัพย์สิน แต่ยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่ชัดเจน ขณะเดียวกันสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP ก็ยังสูงอยู่ และรัฐบาลได้ประกาศที่จะไม่เพิ่มหนี้ต่างประเทศ ดังนั้น หากพึ่งเงินงบประมาณสถานเดียว ก็จะไม่พอเพียงที่จะนำมาใช้จ่ายในการลงทุนโครงการสาธารณูปโภคต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ จึงมีทางเป็นไปได้มากกว่า อาจจะต้องขยายขอบข่ายของมาตรการกึ่งการคลังสำหรับโครงการขนาดใหญ่ในขั้นที่สามของทศวรรษที่สามด้วย

ขณะนี้ ปัญหาหนี้เสียในมาตรการกึ่งการคลังยังต่ำอยู่ และนี่เป็นเรื่องที่เข้าใจได้ด้วยเหตุผล ๓ ประการ คือ เศรษฐกิจกำลังอยู่ในช่วงขาขึ้น แต่อัตราดอกเบี้ยยังต่ำอยู่

และผู้กู้เงินเป็นผู้กู้รายย่อย ซึ่งโดยปกติมีประวัติอัตราหนี้เสียต่ำอยู่แล้ว แต่สภาพการณ์ทั้งสามนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ เศรษฐกิจขาขึ้นอาจไม่ยั่งยืน ยิ่งหากพิจารณาว่าเศรษฐกิจไทยมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มจะเกิดวิกฤติอันเกิดจากความผันแปรของปัจจัยภายนอกสูงขึ้น ไม่ใช่ลดลง อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำอยู่ในขณะนี้จะไม่เป็นเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ไป แต่ขึ้นอยู่กับภาวะการเงินระหว่างประเทศ หากเศรษฐกิจของประเทศพัฒนาแล้วกระเตื้องขึ้นมาก ก็จะทำให้อัตราดอกเบี้ยปรับตัวสูงขึ้นด้วย สำหรับระดับหนี้ของครัวเรือนไทยก็เพิ่มขึ้นหลังจากรัฐบาลมีมาตรการสนับสนุนสินเชื่อต่าง ๆ แม้ว่าระดับหนี้ของครัวเรือนยังไม่สูงเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล แต่ก็ถือว่าสูงในบริบทของไทย การเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ อาจไม่ใช่ตัวชี้วัดที่เหมาะสมถึงว่าปฏิกริยาของครัวเรือนที่เป็นหนึ่งจะเป็นอย่างไร เมื่ออัตราดอกเบี้ยพุ่งขึ้น หรือหากเกิดปัญหาเหตุการณ์ที่เหนือความคาดหมาย เช่น ปัญหาไข้หวัดนก หรือปัญหาการก่อการร้าย

ขั้นที่สามของทฤษฎีโณมิกส์ ซึ่งเน้นการลงทุนภาครัฐด้านสาธารณูปโภคและโครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ ในอีกหกปีข้างหน้า อาจเป็นยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม ทั้งในแง่ของความจำเป็นและโอกาสในทางเศรษฐกิจ แต่ยุทธศาสตร์นี้จะประสบความสำเร็จหรือไม่ในการสร้างเศรษฐกิจเติบโตทางเศรษฐกิจจากปี ๒๕๔๗ สู่อนาคตนั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ประการที่หนึ่ง การลงทุนใน

โครงการดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสาขาอื่น ๆ ได้มากเพียงไร ประการที่สอง พรรคพวกนิยมหรือ cronyism จะเป็นตัวกำหนดโครงการและผู้รับประโยชน์จากโครงการเพียงใด แทนที่จะเป็นหลักการที่เชื่อมโยงกับเรื่องความมีประสิทธิภาพ และผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประการที่สาม รัฐบาลจะจัดการกับภาระหนี้สาธารณะ รวมทั้งปัญหาที่อาจจะเกิดจากมาตรการกึ่งการคลังในรูปของหนี้เสีย และความไร้ประสิทธิภาพของโครงการ หากเกิดขึ้นได้ดีเพียงใด เพื่อให้ไม่ให้เกิดผลกระทบทางลบกับความมั่นใจของนักลงทุนต่างชาติ

โดยสรุป เนื่องจากการใช้มาตรการกึ่งการคลังมีภาวะความเสี่ยงแฝงอยู่ รัฐบาลจำเป็นต้องพิจารณาให้กระบวนการจัดทำมาตรการกึ่งการคลังเป็นระบบ มีความโปร่งใส ประชาชนได้รับรู้และตรวจสอบได้ เพื่อป้องกันไม่ให้นวัตกรรมนโยบายนี้กลายเป็นแหล่งที่มาของความวิตกกังวล และอาจจะทำให้ประชาชนและนักลงทุนขาดความมั่นใจในรัฐบาลได้

การสนับสนุนภูมิภาคนิยม

ส่วนหนึ่งของทฤษฎีโณมิกส์ คือ การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือระดับภูมิภาคมากขึ้น นี่เป็นเรื่องใหม่สำหรับไทย แต่สอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกของผู้นำในเอเชียหลายประการ หลังจากที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ

การเงินเริ่มต้นจากไทยเมื่อปี ๒๕๔๐ คือหลาย ๆ คนรู้ดีว่าประเทศเอเชียต้องผิวกำลังกันเพื่อรับวิกฤติ เพราะไม่อาจพึ่งมหาอำนาจนอกภูมิภาค เช่น สหรัฐอเมริกาได้นักยกๆ ทักษิณฉวยโอกาสสนับสนุนภูมิภาคนิยมอย่างเข้มแข็งมากกว่าผู้นำคนอื่น ๆ

ความกระตือรือร้นในเรื่องนี้มีเหตุผลในทางเศรษฐกิจ ประการที่หนึ่ง อัตราความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศตะวันตกชะลอตัวลงมาก แต่จีนกำลังก้าวกระโดด ด้วยแรงดึงจากจีน (และอาจมีจากอินเดียด้วย) การค้าระหว่างกันในเอเชียจะมีชีวิตชีวขึ้นกว่าการค้าระหว่างเอเชียกับประเทศในภูมิภาคอื่น ประการที่สอง จากสภาพทางภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ไทยมีโอกาสเป็นตัวกลางระหว่างจีนกับประเทศอื่นๆ ในเอเชีย ทั้งนี้เพราะไทยไม่มีข้อขัดแย้งกับจีนมากเหมือนกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศอินโดนีเซีย หรือมาเลเซีย ซึ่งในประวัติศาสตร์มีปัญหาขัดแย้งกับจีน สืบเนื่องจากคนจีนโพ้นทะเลในประเทศของตน ซึ่งมีปัญหาเป็นชนกลุ่มน้อย คือ ยังไม่บูรณาการเข้ากับสังคมเป็นอย่างดีเหมือนในกรณีไทย

ประการที่สาม ความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย มีความสำคัญต่อเป้าหมายการขยายมูลค่าเพิ่มให้กับกระบวนการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมในสองแนวทางสำคัญ คือ แนวทางที่หนึ่งนั้น สินค้าไทยที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย น่าจะหาตลาดได้ง่ายกว่าในกลุ่มประเทศใกล้เคียงที่มีวัฒนธรรมและ

ภูมิอากาศคล้ายคลึงกัน ในอีกทางหนึ่ง การรวมกลุ่มในบรรดาอาเซียน (ASEAN) เป็นเขตตลาดเดียวกัน น่าจะเป็นปัจจัยดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศที่ดี ทักษิณมองเห็นประโยชน์ร่วมกันตรงนี้ จึงชักจูงให้ประเทศเพื่อนบ้านดำเนินนโยบายเศรษฐกิจคู่ขนานไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้แต่ละประเทศเป็นแหล่งตลาดของกันและกัน เป็นการส่งเสริมการค้าภายในภูมิภาค

นอกจากนั้น ทักษิณสนับสนุนการทำสัญญาการค้าเสรีกับ ASEAN และโครงการที่จะโยง ASEAN กับกลุ่มประเทศเอเชียใต้ (BMIST) และเอเชียตะวันออก (ASEAN+ China, Japan, South Korea)

ประการที่สี่ ประเทศเพื่อนบ้าน คือ ลาว กัมพูชา และพม่า มีศักยภาพเป็นตลาดเพื่อระบายสินค้าจากไทย และเป็นแหล่งของวัตถุดิบและแรงงาน แต่ก็มีความเสี่ยงสูงด้วย เพราะไทยมีปัญหาขัดแย้งกับประเทศเหล่านี้มาในประวัติศาสตร์ ดังเหตุการณ์ต่อต้านคนไทยในกัมพูชา เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ทักษิณจึงมีข้อเสนอให้เงินช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้าน และริเริ่มการประชุมคณะรัฐมนตรีร่วมกัน

กลางปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ทักษิณริเริ่มโครงการ Asian Co-operation Dialogue (ACD) เป็นแนวทางในการส่งเสริมการรวมตัวในระดับภูมิภาคอีกแนวทางหนึ่ง การประชุมครั้งแรกไม่มีประเทศมาเข้าร่วมมากนัก แต่ในการประชุมที่เชียงใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ มี

หลายประเทศเข้าร่วมประชุม ประเด็นสำคัญที่ให้ที่ประชุมเห็นว่าภูมิภาคเอเชียมีเงินสำรองต่างประเทศรวมกัน (รวมจีนด้วย) มากกว่าครึ่งหนึ่งของทั่วโลก แต่เอาไปลงทุนในเศรษฐกิจจะวันตกเป็นส่วนใหญ่ (พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร, ๒๕๔๖)

รัฐบาลภายใต้การนำของพรรคประชาธิปัตย์สมัยนายทศพร ชวน ได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างธนาคารชาติของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ในการช่วยเหลือกันเมื่อแต่ละประเทศมีปัญหาเงินสำรองต่างประเทศขาดมือในช่วงวิกฤตการณ์เศรษฐกิจดังที่เกิดขึ้นเมื่อปี ๒๕๔๐ มาก่อนหน้านี้แล้ว และด้วยอุดมการณ์อันเดียวกันนี้ ทักษิณสนับสนุนแนวคิดการสร้างตลาดพันธบัตรเอเชียขึ้น (Asia bond market) เป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ประเทศเอเชียที่มีเงินทุนมากได้มีโอกาสลงทุนในเอเชียอีกประเทศหนึ่ง แทนที่จะต้องไปลงทุนในประเทศตะวันตก (Thaksin Sinawatra, 2003) ผลของการริเริ่มนี้คือ ๑๒ ประเทศตกลงตั้ง Asian Bond Fund มูลค่า ๑ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งนับว่าเป็นกองทุนจำนวนน้อยมาก

สรุป

ทักษิณมีวิสัยทัศน์ประสบความสำเร็จในการเพิ่มอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจอย่างมีนัยสำคัญในช่วงสามปีที่ไทยรักไทยเข้ามาบริหารประเทศ เศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตในอัตราร้อยละ ๒.๑ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕.๔ ในปี ๒๕๔๕ และ

ร้อยละ ๖.๗ ในปี ๒๕๔๖ เหนือการคาดการณ์ของคนจำนวนมาก นักธุรกิจที่เคยกระเป๋าทิ้งมีเงินมากขึ้น และประชาชนระดับรากหญ้าจำนวนไม่น้อยได้ประโยชน์จากโครงการประชานิยมและเอื้ออาทรต่าง ๆ ส่งผลให้คะแนนนิยมของพรรคไทยรักไทยยังสูงอยู่ แม้ขณะนี้จะคลอนแคลนไปบ้างจากเหตุการณ์ปัญหาที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ เช่น ปัญหาไข้หวัดนกระบาด และความล้มเหลวในการบริหารจัดการปัญหาภาคใต้

แม้นายกฯ ทักษิณดูเหมือนว่าจะออกปากสนับสนุนแนวความคิดพึ่งตนเองอยู่บ้าง แต่นโยบายเศรษฐกิจและความรู้สึกนึกคิดไม่ได้เป็นเช่นนั้น เห็นได้จากคำกล่าวในพิธีเปิดการสัมมนาความอยู่ดีมีสุขของคนไทย 5 ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจ และปาฐกถาพิเศษเรื่อง “รัฐบาลกับการสร้างความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ๕ ปีหลังวิกฤต” เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๕ ใจความตอนหนึ่งว่า :

วันนี้โลกมีความเชื่อมโยงสูง
มาก เราคือส่วนหนึ่งของโลก
และเราก็ไม่สามารถปิดประเทศ
ของเราได้ เราจะไม่คบค้ากับใคร
เลย จะอยู่ของเราตามลำพัง เรา
จะตกปลา กิน เกี้ยวข้าวแล้วก็จะ
อยู่ได้ ไม่ใช่เลย กว่าเราจะมิดีกรรม
บ้านช่อง จะมีอะไร เราก็เติบโต
มาโดยที่มีการเชื่อมโยงกับโลก

(ปราณ พิสิษฐเศรษฐการ, ๒๕๔๗,
หน้า ๒๐๔)

แนวทางของทักษิณมิกส์ คือ มองว่าเศรษฐกิจไทยคือทรัพยากรที่ต้องถูก “บริหารจัดการ” ให้เกิด “ผลกำไร หัวใจของผลกำไร คือ ต้องเพิ่มทักษะ และสร้างสาธารณูปโภคทางกายภาพที่ดีขึ้น แต่ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องมี “ผู้ประกอบการ” เป็นผู้หาประโยชน์จากศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่”

รัฐบาลมีบทบาทเหมือน รัฐพัฒนาการ (development state) ที่ต้องส่งเสริม และสร้างผู้ประกอบการ ทั้งผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และระดับรากหญ้า ทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ซึ่งขณะนี้อยู่นอกวงจรของเศรษฐกิจกระแสหลัก อัน ได้แก่ เศรษฐกิจพออยู่พอกินของชาวนา คนจน หรือเศรษฐกิจใต้ดินทั้งหลาย จะต้องถูกนำเข้ามาสู่ระบบตลาดให้หมดสิ้น การร่วมมือกันในระดับภูมิภาคในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มประเทศเอเชียทั้งหมด จะช่วยส่งเสริมเป้าประสงค์ของการสร้าง “กำไร” ในสองประการ คือ (หนึ่ง) ช่วยให้ก้าวพ้นความขัดแย้งระหว่างประเทศ และส่งผลให้ไทยสามารถขยายตลาดระบายสินค้า และแสวงหาแหล่งวัตถุดิบและแรงงานราคาถูก และ (สอง) ความร่วมมือในระดับภูมิภาคจะช่วยป้องกันเศรษฐกิจไทยจากปัญหาความไร้เสถียรภาพในระดับระหว่างประเทศ

นโยบายเศรษฐกิจคู่ขนาน เน้นความพยายามจัดแบ่งหน้าที่ของทุน ทุนอุตสาหกรรมของไทยได้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสายโซ่การผลิตในระดับโลก (global production chains) ทุนอุตสาหกรรมนี้จะเจริญเติบโตต่อไปก็ต่อเมื่อ

ไทยสามารถดึงดูดเงินทุนจากต่างประเทศเข้ามาลงทุนให้ได้มากกว่าแหล่งลงทุนอื่น ๆ แต่สำหรับเศรษฐกิจสาขาบริการนั้น นายทุนยังได้รับการปกป้อง เนื่องจากยังมีข้อจำกัดทางกฎหมายที่เป็นอุปสรรคกับนักลงทุนต่างชาติ (พ.ร.บ. การประกอบกิจการธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๔๒ ให้การคุ้มครองธุรกิจบริการจากคนต่างด้าวในหลายรูปแบบ) เศรษฐกิจระดับรากหญ้า (SMEs) หลายประเภท ก็ยังห่างไกลจากการต้องแข่งขันกับนักลงทุนต่างชาติ ดังนั้น ธุรกิจด้านการบริการและธุรกิจขนาดเล็กจึงยังเป็นโอกาสของนักลงทุนไทยอยู่

การทำธุรกิจ คือ การเสี่ยงลงทุนเพื่อแสวงหากำไร ในทำนองเดียวกัน การบริหารจัดการเศรษฐกิจของประเทศเสมือนเป็นบริษัท หมายถึง การเสี่ยงเพื่อเร่งอัตราความเติบโตทางเศรษฐกิจ ทักษิณมิกส์จึงมีทั้งผลได้และความสูญเสีย ความสูญเสียนี้มี ๓ เรื่องใหญ่ ๆ

ความเสี่ยงประการที่หนึ่ง คือ เรื่องหนี้ของครัวเรือน สังคมไทยเคยเป็นสังคมอดออม อัตราการออมระดับชาติเคยสูงถึงร้อยละ ๓๐-๔๐ ของ GDP นับว่าเป็นอัตราการออมสูงสุดแห่งหนึ่งของโลก และพอเพียงที่จะเป็นแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐบาลทักษิณได้ส่งเสริมให้คนบริโภค ให้เป็นหนี้เพื่อเพิ่มการบริโภค หนี้ของครัวเรือนไทยโดยเฉลี่ยจึงเพิ่มขึ้นถึงประมาณ ๔ เท่า เปรียบเทียบกับนานาประเทศ หนี้ต่อครัวเรือนไทยยังสูงไม่มาก ระดับหนี้คิดเป็นร้อยละของ

รายได้ครัวเรือนทั้งหมด ยังเป็นเพียง ๒ ใน ๓ ของเกาหลีใต้ ซึ่งเกาหลีใต้กลายเป็น ต้นเหตุของเศรษฐกิจฟองสบู่อีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ (Bangkok Post, 21 January 2004) อย่างไรก็ตาม ระดับหนี้ของครัวเรือนไทยในขณะนี้ก็นับว่าสูงกว่าในอดีต ยากที่จะคาดเดาว่าระดับไหนจึงจะเข้าสู่ภาวะวิกฤติ การก่อหนี้ที่เกิดขึ้นในสมัยทักษิณเกิดขึ้นในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับต่ำมาก ต่ำกว่าที่เคยเป็นมาในอดีตอย่างมากมาย ทั้งนี้ เป็นผลพวงของภาวะเศรษฐกิจวิกฤติเมื่อปี ๒๕๔๐ และภาวะสภาพคล่องสั้นเกินในระดับโลกด้วย แต่สถานะเช่นนี้จะต้องเปลี่ยนไปในเร็ว ๆ นี้ อัตราดอกเบี้ยกำลังถีบตัวสูงขึ้น ดังนั้น ครัวเรือนที่เป็นหนี้จึงอยู่ในภาวะสุ่มเสี่ยงสูงมาก พอ ๆ กับครั้งเมื่อนักธุรกิจไทยกู้เงินดอลลาร์จากต่างประเทศโดยไม่ประกันความเสี่ยงในช่วงอัตราดอกเบี้ยต่ำก่อนปี ๒๕๔๐ นั่นเอง ทักษิณละเลยปัญหาความเสี่ยงนี้โดยกล่าวถึงประวัติการเป็นหนี้ของคนในอดีต ซึ่งทำให้เขาเป็นคนรวยระดับหมื่นล้านบาทในเวลานี้ แต่ไม่ใช่ว่านักธุรกิจที่พร้อมจะเสี่ยงสูงโดยการก่อหนี้มหาศาล จะกลายเป็นนักธุรกิจมีเงินเป็นพันเป็นหมื่นล้านเสียทุกคน โอกาสในการเป็นนักธุรกิจผูกขาด หรือถึงผูกขาดไม่ได้เปิดกว้างสำหรับนักธุรกิจทุกคน

ความเสี่ยงประการที่สอง เกิดจากการที่รัฐบาลมีบทบาทเป็นผู้จัดสรรสินเชื่อให้แก่ธุรกิจ ประเทศที่รัฐบาลประสบความสำเร็จในการจัดสรรสินเชื่อให้กับธุรกิจแข่งกับ

ธนาคารเอกชนนั้น จะต้องมีการกำกับและตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ได้รับสินเชื่อ (และผลประโยชน์อื่น ๆ จากรัฐบาล) สามารถดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในกรณีของรัฐบาลทักษิณยังไม่มีการสร้างสถาบันกำกับดูแลหนี้

ความเสี่ยงประการที่สาม เกิดจากการระดมทุนเพื่อใช้จ่ายในโครงการภาครัฐ โดยให้มาตรการกึ่งการคลัง ซึ่งมีลักษณะเป็นหนี้สาธารณะแอบแฝง แนวโน้มที่วงเงินเกิดจากมาตรการกึ่งการคลังจะสูงขึ้นในอนาคตมีมาก และหากเกิดเป็นหนี้เสียในอัตราสูงจะต้องเป็นภาระในงบประมาณของรัฐบาล ซึ่งก็คือเงินภาษีของประชาชน การใช้มาตรการกึ่งการคลังเป็นการประยุกต์จากกรณีของญี่ปุ่น ประสบการณ์ของญี่ปุ่นนั้นชี้ว่า เศรษฐกิจมีความสุ่มเสี่ยงสูงในช่วงเศรษฐกิจซบเซา และปัญหาการแทรกแซงทางการเมืองประเภท “คุณขอมมา” อาจเกิดขึ้นได้ง่าย ๆ บทเรียนนี้บอกให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องมียอดการกำกับที่ชัดเจน ต้องทำให้กระบวนการนโยบายนี้โปร่งใส ตรวจสอบโดยสาธารณชน พรรคฝ่ายค้าน นักเศรษฐศาสตร์ นักวิชาการอิสระ และอื่น ๆ ได้

นอกเหนือไปจากความเสี่ยงสามประการที่กล่าวแล้ว ยังมีความเสี่ยงอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งอาจเรียกว่าความเสี่ยงของระบบพรรคพวกนิยม หรือ cronyism risk

ขณะนี้เศรษฐกิจไทยถูกบริหารประหนึ่งเป็นบริษัท และผู้บริหารก็มีธุรกิจของตนเองและครอบครัวแทบทั้งสิ้น ดังนั้น จึงมีช่องทาง

ที่จะเกิดความสับสนได้เป็นอย่างมากว่าจะไร
คือประเทศ อะไรคือส่วนตัว ทักษิณมิกส์
เพิ่มบทบาทของรัฐในระบบเศรษฐกิจ และ
หมายถึงบทบาทที่รัฐจะกำหนดได้ว่าใครจะได้
กำไรมากน้อยเท่าใดด้วย โดยเฉพาะอีกกำไร
จากธุรกิจที่มีอำนาจผูกขาดตลาดบางระดับ
และการได้รับอภิสิทธิ์จากอำนาจรัฐ ตัวอย่าง
เช่น กรณีของบรรษัทบริหารสินทรัพย์ไทย
(Thai Asset Management Corporation หรือ
TAME) ใครจะได้ส่วนลดของหนี้ (hair cuts)
อยู่ในอำนาจของรัฐบาลที่จะกำกับโดยตรง
และก็มีกรณีที่น่าทึ่งธุรกิจที่ใกล้ชิดกับรัฐบาลได้
รับส่วนลดของหนี้มากกว่านักธุรกิจอื่น ๆ
นอกจากนี้ ยังมีเรื่องอภิสิทธิ์ที่เกี่ยวข้องกับสิน
เชื่อจากธนาคารของรัฐ การได้รับการจัดสรร
หุ้นในกรณีรัฐวิสาหกิจนำหุ้นบางส่วนเข้าตลาด
หลักทรัพย์ (corporatisation) การได้รับสัมปทาน
โครงการจากภาครัฐ ล้วนแล้วแต่เป็นโอกาส
ให้พรรคพวกของนักการเมืองฟากรัฐบาลได้รับ
ประโยชน์ ในขณะที่เดียวกันนักธุรกิจนอกวง
ถูกกีดกันออกไป เกี่ยวกับเรื่องนี้มีงานศึกษา
ในระดับนานาชาติเรื่องความโยงใยใกล้ชิด
ระหว่างนักธุรกิจและการเมืองของหลายประเทศ
ในโลก งานศึกษาชิ้นนี้พบว่า ๒ ใน ๕ ของ
บริษัทที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์ของไทย ล้วน
แล้วแต่มีความสัมพันธ์กับนักการเมือง ทำให้
ไทยติดอันดับที่ ๒ รองจากรัสเซียเท่านั้น
และประเทศอื่น ๆ ก็ห่างไกลกรณีของไทย
(Faccio, 2003)

ปัญหาความเสี่ยงจากพรรคพวกนิยมมี
สูงในกรณีของการเก็งกำไรด้านอสังหาริมทรัพย์
และในตลาดหุ้น รัฐบาลทักษิณประสงค์ที่
จะกระตุ้นราคาในตลาดอสังหาริมทรัพย์และ
ตลาดหุ้นเป็นเพราะบุคคลในรัฐบาลและผู้ใกล้ชิด
มีผลประโยชน์เกี่ยวโยงกับสองตลาดนี้สูง และ
เพราะว่าการเพิ่มมูลค่าของสินทรัพย์ดังกล่าวส่ง
ผลต่อการขยายตัวของสินเชื่อ แต่เนื่องจาก
ผลประโยชน์ส่วนตัวของบุคคลากรในรัฐบาลมี
มาก จึงอาจส่งอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย
ในแนวทางที่ไม่ได้ให้ประโยชน์กับสังคมโดย
รวมอย่างเต็มที่ กล่าวคือเป้าหมายของ
นโยบายสับสน เมื่อเรื่องส่วนตัวกลายเป็นตัว
กำหนดนโยบายระดับชาติ สังคมโดยรวมก็
จะไม่ได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่แน่นอน

กรณีที่เศรษฐกิจไทยประสบภาวะวิกฤติ
การเงินเมื่อปี ๒๕๔๐ สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะ
ว่านักการเมืองที่เป็นรัฐบาลอยู่นั้น ไม่ดำเนิน
นโยบายซึ่งจะส่งผลกระทบต่อนักธุรกิจและนาย
ธนาคารที่เป็นพรรคพวก หลังจากที่พรรคไทย
รักไทยเข้าบริหารเป็นรัฐบาล สถานการณ์นี้ก็
ไม่ได้เปลี่ยนไปแต่อย่างใด เมื่อต้นปี พ.ศ.
๒๕๔๑ ส.ส.พรรคไทยรักไทยรายหนึ่งซึ่ง
มีชื่อเสียงว่าเก็งกำไรในตลาดที่ดินและตลาดหุ้น
เสนอให้รัฐสภาพิจารณาตั้งแผงอิเล็กทรอนิกส์
แสดงราคาขึ้นลงของตลาดหลักทรัพย์ที่ห้อง
โถงของรัฐสภาที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมูลค่า ๒๐
ล้านบาท (The Nation, 18 February 2004)

นักวิชาการอาวุโส มานุษยวิทยา
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

๖ ๗ ๒๕๕๗

เท่าที่กล่าวมาคือความเลียงต่าง ๆ ที่เกิดจากแนวนโยบายทักษิณโมมิสต์ ยังมีประเด็นที่เป็นข้ออ่อนของทักษิณโมมิสต์ ซึ่งอาจส่งผลเสียร้ายแรงในระยะยาว นั่นคือ ทักษิณโมมิสต์ไม่สนใจในภาคเกษตรเลยนอกจากในกรณีที่จะมีนัยทางการเมือง (การอุดหนุนราคาขายเพื่อแย่งความนิยมจากพรรคประชาธิปัตย์) ทั้ง ๆ ที่ภาคเกษตรของไทยยังมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในแง่ (๑) เป็นหมอนอิงช่วงวิกฤติ และ (๒) มีศักยภาพเป็นที่ทำมาหากินที่ยั่งยืนของสังคมไทย ถ้ามีการลงทุนอย่างเหมาะสมในเรื่องเกษตรปลอดสารพิษซึ่งตลาดกำลังขยายตัว การขาดความสนใจ ในประเด็นนี้เท่ากับเป็นการเสียโอกาส

ท้ายที่สุด ทักษิณโมมิสต์ จะหันเหเศรษฐกิจไทยออกจากแนวโน้มต่อไปนี้หรือไม่ การอาศัยบรรษัทข้ามชาติเพื่อการส่งออกของประเทศ การกระจายรายได้ที่เลวลง การเสื่อมสลายของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับวันจะเลวลงไปอีกอันเป็นผลพวงของโครงการเปลี่ยนประเทศไทยให้เป็นทุนนิยมมากขึ้น ๆ ผ่านการแปลงทรัพย์สินให้เป็นทุน การท่องเที่ยว การทำธุรกิจประเทศไทย ฯลฯ คำตอบสำหรับคำถามส่วนใหญ่คือไม่ คำถามเหล่านี้คือสิ่งที่ทำลายทักษิณโมมิสต์

ผู้วางนโยบายทักษิณโมมิสต์นึกถึงด้านดีของกระบวนการเปลี่ยนประเทศไทยให้เป็นทุนนิยมลุ่มลึกยิ่งขึ้น แต่ประวัติศาสตร์บอกเราว่า การแผ่ขยายของทุนนิยมล้วนแล้วแต่สร้างความแตกแยก การแข่งขันหมายความว่า มีบางคนชนะ แต่ผู้พ่ายแพ้มีจำนวนมากกว่าเสมอ ลองคิดว่าโครงการแปลงทรัพย์สินให้เป็นทุนจะสร้างความล้มละลายให้กับเกษตรกรรายย่อยอีกจำนวนเท่าใด ?

ในความเห็นของทักษิณ การส่งเสริมธุรกิจและนโยบายประชานิยม เป็นสองด้านของยุทธศาสตร์ขยายทุนนิยมในประเทศไทย จุดนี้ นโยบายประชานิยมยังเป็นตัวการันตีแรงสนับสนุนพรรคไทยรักไทย และครั้งนี้พอจะเข้าใจได้ว่าเหตุใดประชาชนระดับรากหญ้าและคนชั้นกลางซึ่งเผชิญปัญหารายได้ลดลงจากวิกฤติเศรษฐกิจ ๒๕๔๐ มาหมด ๆ จึงพอใจกับนโยบายประชานิยม และการเร่งอัตราความเจริญทางเศรษฐกิจได้สำเร็จ แต่ในระยะยาวประชาชนที่ได้รับการปฏิบัติจากรัฐบาลชีโอโอให้เป็นเพียงคนงานราคาถูกหรือผู้บริโภคนั้น จะยังพอใจไทยรักไทยได้นานเท่าใด ตรงนี้ประชาชนเท่านั้นจะต้องเป็นผู้ตอบ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชุมพร ภัทรพร. (๒๕๕๕). *ทักษิณรวยเท่าไหนแน่!*. กรุงเทพฯ : รัชชัยีพิชผล.
- ทักษิณ ชินวัตร, พ.ต.ท. (๒๕๕๖). การปราศรัยของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร. ในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๕๖ ของพรรคไทยรักไทย. ค้นคืนเมื่อ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๗, จาก <http://www.thairakthai.or.th/>.
- นิตินัย ศิริสมรรถการ (๒๕๕๖). *จุดยืนของประเทศไทยในกระบวนทัศน์ใหม่ : บทบาทของนโยบายการคลังในการพัฒนาประเทศ. ใน การสัมมนาประจำปีของสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง เรื่อง Thailand's Positioning within a Shifting Paradigm* เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๖ ณ สหประชาชาติ กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง.
- ปราณ พิสิษฐเศรษฐการ. (๒๕๕๗). *ทักษิณโหมมิกส์และ CEO ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์. (๒๕๕๗). *คอร์รัปชันกับประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชัย ตั้งพงษ์. (๒๕๕๗). *ทะลุมิติเศรษฐกิจการคลังไทย*. กำลังจัดพิมพ์.
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. (๒๕๕๗). *ประมาณการเศรษฐกิจไทยปี ๒๕๕๗ และภาวะเศรษฐกิจไทยปี ๒๕๕๖. การเงินการคลัง, ๑๗(๕๒), ๑๑-๒๕.*

ภาษาอังกฤษ

- Brown, B. (2002). *The Yo-Yo Yen : and the Future of the Japanese Economy*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire ; New York : Palgrave.
- Faccio, M. (2003). *Politically connected firms*. Nashville, TN : Owen Graduate School of Management, Vanderbilt University.

- International Monetary Fund. (2004). *Thailand:Selected Issues*. Washington D.C. : International Monetary Fund. (IMF Country Report ; no. 04/1)
- Takatoshi, I. (1994). *The Japanese Economy*. Cambridge, MA ; London : The MIT Press.
- Looney, R. (2003). *Strategic insight, Thailand's Thaksinomics : a new Asian paradigm?* Monterey, CA : Center for Contemporary Conflict, Naval Postgraduate School.
- Olarn Chaiprawat. (2003). *Thailand's positioning in a new global economic paradigm*. Bangkok : The Fiscal Policy Research Institute, Ministry of Finance.
- Pasuk Phongpaichit, & Baker, C. (2003). Aftermath : Structural Change and Policy Innovation after the Thai Crisis. In K.S. Jomo (Ed.), *After the storm : crises, recovery and sustaining development in East Asia*. Singapore : Singapore University Press.
- Thaksin Shinawatra. (2003, June 25). 'ACD and more self-reliant Asia', Speech to the Asia Cooperation Dialogue, Chiang Mai, 22 June. Bangkok Post, p.....
- Kiyoaski, T. (1984). *Public administration in Japan*. Tokyo : University of Tokyo Press.
- Ukrit Pathamanand. (2000). The Thaksin Shinawatra growth : a study of the relationship between money and politics in Thailand. *Copenhagen Journal of Asian Studies*, 3, 60-81.

